

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

תוכן

- א. בשבעה באדר מת משה.....1
- ב. השמטת כספים ושילוח עבדים ... נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ ... בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים ...2
- ג. בזמן שהדרור נוהג בארץ נוהג בחוצה לארץ אין דרור נוהג בארץ אינו נוהג בחוצה לארץ.....3
- ד. החדש אסור מן התורה בכל מקום.....4
- ה. ערלה ... הלכה למשה ... ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר בחוצה לארץ יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט.....7
- ו. כלאים ... כרם הנטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בארץ אסור בסוריא מותר בחוצה לארץ יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד.....8

דף לח.

א. בשבעה באדר מת משה

ז' באדר¹ שבו מת משה רבינו ע"ה הוא מהימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם². ויש שנוהגים לעשות לימוד בליל שבעה באדר, ומנהג יפה הוא³.

המנהג בארץ ישראל מקדמת דנא שאנשי ה"חברה קדישא" מתענים⁴ ואומרים תיקונים בז' אדר⁵. לכפרה על חשש שמא לא נזהרו בכבוד הנפטרים כראוי⁶.

¹ שו"ע ונו"כ תקפ ב

² בשנה מעוברת יש דעות בין האחרונים ועיין בפ"ע וסוגין דעלמא להתענות בראשון. מ"ב שם טו אולם עיין בסידור יעב"ץ הו"ד בשע"ת סי' תרפ"ו, שו"ת הלק"ט ח"ב סי' קע"ג, שו"ת חת"ס סי' קס"ג, ליקוטי מהרי"ח סוה"ג. שיש להתענות באדר שני

³ חזון עובדיה פורים עמ' לב

⁴ לוח א"י להגרימ"ט ובמנהגי ארץ ישראל עמ' קע"ב וכ"ה בס' הדרת קודש להגר"י שוורץ וצ"ל חלק המכתבים סי' ח'.

⁵ ובשנה מעוברת באדר שני וע' במועד לכל חי (סי' לא אות ז). ובכה"ח (ס"ס תקפ)

⁶ מנהג בהרבה קהילות ישראל שיום ז' אדר קבוע ל'חברה קדישא' שבכל מקום. ליום קהילה לכל הנמנים עם החברה, שבאים ונאספים יחד ועורכים משתה ושמחה, וכל בני העיר משתתפים בסעודתם, וממנים אז גבאים, ומתקנים תקנות, ועושין אותו יום טוב לעצמם ולבני העיר. מה טעם בחרו יום ז' אדר ליום משתה ושמחה ל'חברה קדישא'? טעם יש למנהג זה, טעם לשבחן של ישראל ולשבח המתעסקין במצוות – כל בעלי האומנויות אימתי הם שמחים, ואימתי הם עצבים? בשעה שמלאכתם מתברכת בידיהם הם שמחים, ובשעה

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

בכמה קהילות עתיקות נהגו לדרוש בז' אדר לזכר פטירתו של משה רבנו.

יש נוהגים⁷ שאם יש עשרה מתענים בבית הכנסת בשבעה באדר, מוציאים ספר תורה במנחה וקוראים ויחל. וכן השליח צבור אומר ברכת עננו ברכה בפני עצמה בחזרה, כשאר תעניות צבור. ויש אומרים שאין נכון לעשות כן. ולכן שב ואל תעשה עדיף, והשליח צבור לא יאמר עננו בחזרה ברכה בפני עצמה, אלא בשומע תפלה, וכן לא יוציאו ספר תורה במנחה לקריאת "ויחל". וכן לענין נשיאות כפים, שב ואל תעשה עדיף.

דף לח:

ב. השמטת כספים ושילוח עבדים ... נוהגת בין בארץ בין

בחוצה לארץ ... בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט

כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט

כספים

כבר התבאר במסכת מו"ק דף ב: ובגיטין דף לו. שי"א⁸ שהשמיטה בזמן הזה היא מן התורה, ויש מי שסובר שאין חובת שמיטה בזה"ז כלל⁹, אולם רוב הפוסקים¹⁰ סוברים שבזמן הזה שאין היובל נוהג אין השמיטה נוהגת

שמלאכתם מתמעטת, עצבים. אבל 'חברה קדישא' שבישראל, אף על פי שאומנותם בעשיית חסד עם המתים ועם החיים, שעושים להם צרכיהם באמונה, אין הם שמחים במלאכתם לעולם; ומתי הם שמחים? בשעה שמלאכתם פוסקת ואי אתה מוצא שפסקה מלאכתם של עושי החסד עם המת, אלא בז' אדר בלבד, שבו מת משה רבינו ולא נתעסק עמו בקבורתו שום נברא, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו והמעם הפשוט, לפיכך קבעו יום ז' אדר ליום קהילה לעוסקים בחסד של אמת, לפי שיום זה אינו חל בשבת לעולם. ספר התודעה – פרק ארבעה עשר:

⁷ ילקו"י מועדים עמ' רעו. חזו"ע פורים עמ' לה. וכל שאין מנהג ברור

⁸ כדעת חכמים שאף שאין היובל נוהג, השמיטה נוהגת מן התורה. והיא דעת התוס', הרא"ש שם ובפסקיו יומא פ"ח סי' י"ד, והאור זרוע בשם הריצב"א ח"ד סו"ס של"ב, והרמב"ן בספר הזכות גיטין דף ל"ו ע"א, וההרדים פרק נ"ד, והרדב"ז שמיטה ויובל פ"ד הכ"ט ועוד.

⁹ ספר התרומות שער מ"ה סי' ד' בשם הרז"ה, שו"ת הרשב"ש סי' רנ"ח בשם בה"ג, העיטור שם בשם הגאונים, נמוקי יוסף גיטין ל"ו ע"ב, המאירי שם ובמו"ק שם, ועיין לרמ"א חו"מ סי' ס"ז סעי' א' שהביא דעה זו.

¹⁰ וגם על פי הסוד שביעית בזה"ז היא מדבריהם. מאמר מרדכי – שביעית פסקי הלכות סימן ב אות ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

אלא מדרבנן¹¹, וכן עיקר להלכה¹². ונפקא מינה להקל בספיקות שספק דרבנן לקולא.

והתבאר שם שאין שמיטת כספים¹³ נוהגת מן התורה, אלא בזמן שהיובל נוהג כלומר בזמן שכל יושביה עליה¹⁴. שיש שם שמיטת קרקע, שהרי ישוב הקרקע לבעליו בלא כסף¹⁵, ודבר זה קבלה הוא, אמרו חכמים בזמן שאתה משמיט קרקע אתה משמיט כספים בכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ, ובזמן שאין שם שמיטת קרקע אין אתה משמיט כספים בשביעית אפילו בארץ.

ג. בזמן שהדרור נוהג בארץ נוהג בחוצה לארץ אין דרור נוהג בארץ אינו נוהג בחוצה לארץ

¹¹ כדעת רבי שאין היובל נוהג כי אין רוב עם ישראל עליה ולכן חובת השמיטה היא מדרבנן, והם רש"י בניטין ל"ו ע"ב ובסנהדרין כ"ו ע"א ד"ה "פוקו", תוס' בערכין ל"ב ע"ב ד"ה "מנו", הרשב"א בחי' ליבמות פ"ב ע"ב ובניטין ל"ו ע"ב ובש"ת ח"ג סי' ל"ב, הרישב"א בחי' לגיטין שם, החינוך מצוה פ"ד, תע"ז, סמ"ג עשין קמ"ח, סמ"ק מצוה רנ"ט, יראים סי' קפ"ו וסי' רע"ח, יד רמ"ה סנהדרין כ"ו ע"א, הר"ן גיטין שם, התרומות שער מ"ה, טור יו"ד סי' של"א, שו"ת הרשב"ש סי' רנ"ה, שו"ת התשב"ץ ח"ג סי' ר"א – ר"ב, כפתור ופרח פרק מ"ג, ובד' הרמב"ם נחלקו אם הוא סובר ששמיטה בזמן הזה היא מן התורה או מדרבנן, והנאון ר' יהודה צדקה וצ"ל בספרו קול יהודה שיעור כ' מהרמב"ם בהל' מלכים פ"א ה"א שכתב כי בזמן המשיח יחזרו לעשות שמיטין ויובלות מן התורה, א"כ מוכח שבזמן הזה השמיטה מדרבנן.

¹² בית יוסף יורה דעה ריש סימן של"א ד"ה "ושביעית", ארץ חיים סתהון יורה דעה סימן של"א, שו"ת רב פעלים חלק א' סוד ישרים סימן ו', פאת השולחן סי' כ"ג בית ישראל אות כ"ג, חזו"א שביעית סי' ג' אות ז' – ח', ועוד. ועיין בשו"ת אבקת רובל סימן כ"ד ששביעית בזה"ז היא מדבריהם. וא"כ מוכח בראיות ברורות שכן היא שיטת רוב הראשונים, ומרן הבא"ח תפס בשיטה זו.

¹³ רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ט הלכה ב ודרך אמונה שם וכך פסק מרן בשו"ע (ח"ו"מ סי' ס"ז ס"א), ששביעית משמטת מדרבנן בזמן הזה, וז"ל: "אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה אלא בזמן שהיובל נוהג, ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה בכל מקום. וברמ"א שם שכן הוא הסכמת הפוסקים ¹⁴ ולפ"ז גם בזמן בית שני לא נהג אלא מדרבנן כמש"כ במנ"ח מצוה פ"ד סק"ב ומצוה של"ל סק"ג וכ' שכן נראה מהחינוך. אולם דעת ר"ת בתוס' גיטין לו. דבבית שני נהג מה"ת

¹⁵ דעת רבנו דמה שאמרו בזמן שאתה משמט קרקע הכונה יובל שאז משמיט הקרקע וחוזר לבעליו בלא כסף וזה דומיא דשמיטת כספים שהחוב חוזר והרבה ראשונים מפרשים בזמן שאתה משמט קרקע היינו השמטת קרקע בשביעית דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא ובטל שמיטת קרקע ואמרי' דגם שמיטת כספים בטל אף שהוא חובת הגוף. ויש ראשונים שפסקו דשביעית ושמיטת כספים בזה"ז אבל הרבה ראשונים דעתם כרבנו דבזה"ז רק מדרבנן. בעל העיטור מובא ככו"פ פמ"ט ובר"י קורקוס כאן (הם כתבו דדעת עיטור שהוא דאורייתא אמנם במסקנת העיטור נראה שהוא דרבנן) וכ"ד הרמב"ן כמש"כ בחזו"א שביעית סי' ג' סק"ח וכ' שבדעת הראב"ד יש סתירות בזה. ואפשר לסמוך על דעה זו כמש"כ חזו"א שם בשם הרשב"א והמניד משנה ואף על גב שכי' בסי' כ' סק"ז (בד"ה וכן הטור) שאין הדבר מוכרע מ"מ בכמה מקומות סמך להקל

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

כבר התבאר במסכת ראש השנה דף ט: שמשגלה¹⁶ שבת ראובן ושבת גר וחצי שבת מנשה¹⁷, בטלו היובלות¹⁸ שנאמר (ויקרא כה פסוק י) וקראתם דרור בארץ לכל ישביה בזמן שכל יושביה עליה, וישבו כל שבת בנחלתו ובמקומו שנפלו להם בגורל בימי יהושע, אך אם מעורבין שבת בשבת ואין יושבין כל אחד במקומו כמו שהיה בבית שני אינו מועיל אפי' אם היו באים כל השבטים.

ואם נשאר רוב מכל שבת נחשב שנשאר כל יושביה אף אם מיעוטם הלכו, אבל אם נשאר מעוטם אינו מועיל¹⁹. וי"א²⁰ שאם נשאר מעוט מכל שבת מועיל.

בזמן שהיובל נוהג בארץ, נוהג בחו"ל לענין שילוח עבדים²¹, שנאמר (שם) יובל הוא בכל מקום בין בפני הבית בין שלא בפני הבית²².

בזמן הזה²³ אין שייך כלל חזרת שבטים על אדמתן, שאין אנו בקיאים ביחוסים שבטים, ואף אם היינו יודעים, כיון שלעתיד לבא תתחלק חלוקה חדשה, בטלה חלוקה ראשונה וא"א לנהוג יובל בזה"ז.

ד. החדש אסור מן התורה בכל מקום

כבר התבאר לעיל דף לז. שאסור לאכול²⁴ חדש מתבואת חמשת המינים והם: חיטה, שעורה, כוסמת²⁵, שיפון, ושבולת שועל, עד שיקרב העומר שהוא בט"ז בניסן ובזמן הזה, שאין עומר, עד שיעבור יום ט"ז בניסן, שנאמר (ויקרא כג פסוק יד) וְלֶחֶם וְקִלְי וְכֶרֶם לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה. וכל האוכל כזית חדש קודם הקרבת העומר לוקה מן התורה, ואם אכל לחם

¹⁶ רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק י הלכה ח

¹⁷ והם הראשונים שגלו כמבואר בדברי הימים א פרק ה

¹⁸ וכן השמיטה מן התורה

¹⁹ רמב"ן גיטין ל"ו א' וכו"ב הר"ש משנן בתו"כ בהר פרק ה

²⁰ ר"ת בתוס' גיטין ל"ו ועי' בפסקי תוס' פ' בתרא דערכין שכ' שאם נשאר א' או שנים מכל שבת סגי

²¹ וכן נוהג שם דין עבד עברי ושרה חרמים וקבלת גר תושב שכל אלו תלויים ביובל, אבל לענין איסור עבודת קרקע והפקר הפירות והחזרת שדה אחוזה אין נוהג אלא בא"י וכן בתי ערי חומה אין נוהג בחו"ל ועבר הירדן דינו כא"י ונוהג בו כל דיני יובל. דרך אמונה שם מז

²² ובלבד שיהיו כל יושביה עליה ולכן נוהג יובל מה"ת משנכנסו לארץ אחר כיבוש וחילוק כנ"ל ה"ג אף על פי שעדיין לא נבנה הבית

²³ חזו"א שביעית סי' כ"א סק"ב

²⁴ רמב"ם מאכלות אסורות פ"י ה"ב – ג ושו"ע יו"ד רצ"ג סעי' א

²⁵ עיין תשובות והנהגות ה"א שב דכוסמת הנמכר היום בחנויות אינה מחמשת המינים אלא היא מין קמניות וכן "קוואקר" שלנו י"א שאינו שיבולת שועל ועיין אנציקלופדיה תלמודית כרך ז ערך דגן שבאנגלית חיטה היא Wheat שעורה Barley כוסמין הם Ricewheat שבולת שועל Oats (ולדעת הערוך secale בלטינית) שיפון Rye (ולדעת הערוך Triticum spelta בלטינית)

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

וקלי²⁶ וברמל²⁷ כזית מכל אחד ואחד לוקה שלש מלקיות שנאמר ולחם וקלי וברמל לא תאכלו מפני השמועה למדו ששלשתן בלאוין חלוקין זה מזה²⁸.

איסור החדש²⁹ נוהג בכל מקום ובכל זמן בין בארץ בין בחוזה לארץ, בין בשל ישראל בין בשל עובד כוכבים. בין בפני הבית בין שלא בפני הבית³⁰. וי"א שאין איסור חדש נוהג בתבואה של נכרי. וי"א שאין איסור חדש נוהג אלא רק במקומות הסמוכין לארץ ישראל, כגון מצרים ובבל. אבל בשאר מדינות חו"ל אינו נוהג³¹. וכל בעל נפש לא יסמוך על המתירים הללו ויחמיר לעצמו בכל מה שאפשר לו³² כהסכמת רוב הראשונים והאחרונים³³ שחדש נוהג מן התורה אף בחו"ל בכל מקום וגם בשל נכרים³⁴.

²⁶ גרעינים של חמשת המינים הנ"ל הקלויין באור שאף על פי שלא עשה פת מן התבואה ולא טחנה ולא רקדה חייב גם עליהם (חינוך מצוה שד"מ"ב סי' תפ"ט ס"ק מח)

²⁷ היינו שנתמולל ביד ולא הובהב באור (שם מז) ועיין פירושים נוספים על קלי וברמל ברש"י מנחות סד ע"ב ד"ה ברמל וכריתות ד ע"ב ד"ה ברמל וברנמ"ה כריתות שם ע"פ התרגום שבעומר כתב פריכין ורכיכין ובחדש כתב פריכין ולא כתב רכיכין ועי' בארוכה על פי' רגמ"ה בבאור ר"י פרלא רס"ג שם. ובחינוך מצוה שה.

²⁸ וכתב במנחת חינוך שם אות י' ונראה לי כיון דכל אחד הוא לאו בפני עצמו (לרמב"ם) והוה ליה שלשה שמות, א"כ אם אכל לחם צריך להתרות בו משום הלאו דלחם,

²⁹ שם ושם סעי' ב

³⁰ "מדכתיב ולחם וקלי וברמל לא תאכלו עד עצם היום הזה ונו' בכל מושבותיכם משמע מזה דאף בחוץ לארץ נוהג איסור עד עצם היום דהיינו יום הבאת קרבן שהוא מ"ז בניסן" (שם מה)

³¹ ועיין בשדי חמד אסיפת דינים מערכת חדש בארוכה מגדולי ראשונים ואחרונים המתירים חדש בחו"ל ובשל נכרים ומסיים שם שזה מנהג הקדמונים שאוכלין ושותין שיכר של תבואה חדשה וכן נהוג עלמא להתיר ואין כח בשום אדם להרהר אחר המנהג ועיין בדעת תורה סי' תנד סעי' ד ובש"ח מערכת חמץ ומצה סי' י אות טז שמ"מ למצת מצוה נכון להקפיד שלא לקחת מתבואה חדשה דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה אם לא בשעת הדחק

³² עיין בתשובות והנהגות ח"א סי' תרצה דאף הגדולים שהקלו היינו דוקא בימיהם במדינות פולין ורוסיה שהיה קשה מאד להשיג תבואת ישן אבל בימינו שאין מירחא כלל להשיג תבואה שאין בה איסור חדש ודאי אין להקל

³³ "דהלא לגדולי הראשונים הוא דאורייתא הלא המה הרי"ף ורא"ש ורמב"ם וסמ"ג ועיטור ומרדכי ובשם ראבי"ה והגה"מ וריטב"א ואף להא"ו שמצדד דהוא מדרבנן בחו"ל לא סמך ע"ז להקל אלא בספק דאז יש לסמוך בשעת הדחק על דעת הסוברין דרבנן והוי ספיקא דרבנן אבל לא בודאי חדש וכן התה"ד ג"כ כתב כן ובפסקי תוס' במנחות דכתב דבשל עכו"ם הוא מדרבנן א"כ מדרבנן עכ"פ מיהו איסור ואין לנו מקילין רק רבינו ברוך בעה"ת שכתב להקל במקומות הרחוקין בחו"ל ומעיל צדק בשם ר' אביגדור כהן בשם ריב"א שכתב להקל בשל נכרים לגמרי כמובא בב"ח והם יחידאי נגד כל הני רבנותא הנ"ל וגם כמה מן האחרונים המקילין לא רצו להקל אלא בספק ולא בודאי וגם בשו"ע כאן וביו"ד הלא סתמו כהפוסקים דהוא דאורייתא בכל גווני וגם הרבה מן האחרונים תפסו כן לעיקר ע"כ בודאי מן הראוי ונכון לחוש לכל זה ולפרוש עכ"פ מן ודאי חדש" (בה"ל שם)

³⁴ שו"ע הרב או"ח סי' תפ"ט סעי' ל

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

בזמננו רוב³⁵ העולם אין נזהרין כלל באיסור חדש³⁶ בחוץ לארץ בזמן הזה, והנה אף שאין בידינו למחות ביד המקילין, מ"מ כל בעל נפש לא יסמוך³⁷ על המתירים, ויחמיר לעצמו בכל מה שאפשר לו, אם לא בשעת הדחק, כגון שאין תבואת ישן לצורך מצת מצוה וכיו"ב. ומכל מקום גם למקילים צריך להזהיר לישראלים שיש להם תבואה זרועה בשדות שלהם³⁸, שינהגו בה איסור חדש.

תבואת נכרים מחו"ל שנעשית עיסה בארץ ישראל ע"י יהודים, י"א³⁹ שיש בה איסור חדש מן התורה ואין מקום להקל בה כלל. וי"א⁴⁰ שדוקא בתבואת ישראל מחו"ל שנעשית עיסה בארץ, יש בה איסור חדש מן התורה. וי"א⁴¹ שאף בזה אין איסור מן התורה, ודינה כתבואת חו"ל הנ"ל.

ובתבואה הגדילה בארץ ישראל אין מקום כלל להקל, אם ידוע שהיא מתבואה חדשה. אמנם אין מצוי איסור חדש בתבואת א"י, מכיון שזמן הזריעה הוא בתחילת החורף, והקצירה אחרי הפסח.

חדש⁴² של ארץ ישראל שהוציא לחוץ לארץ, באיסורו עומד ואפילו שעשה מהחדש לחם בחוץ לארץ חל על הלחם בחוץ לארץ איסור חדש שיש על לחם.

אף הנזהרים מחדש בחו"ל אינם צריכים להיזהר בפליטת כלים⁴³, אם לא שברור לו שנתבשל בו מתבואה חדשה, ונראה שאף בזה אין להחמיר רק בתוך מעת לעת מן הבישול הראשון⁴⁴.

³⁵ מ"ב שם שדי חמד מע' חמין ומצה סי' י אות פז

³⁶ ייש שלמדו עליהם זכות לפי שהוא דבר קשה להיות זהיר בזה ולכן סומכין מפני הדחק על מקצת הראשונים שסוברין שחדש בחו"ל אינה אלא מד"ס שגזרו משום א"י ולא גזרו אלא במקומות הסמוכין לא"י כגון מצרים ובבל ויש שלמדו עליהם זכות שסוברין שחדש אינו נוהג אלא בתבואה של ישראל אבל לא בשל עכו"ם" (מ"ב שם) ויש שלימדו עליהם זכות שתולין שרוב התבואה נזרעה קודם הפסח (שו"ע הרב שם סעי' ל)

³⁷ כי להרבה גדולי הראשונים הוא איסור דאורייתא בכל גוונא. (מ"ב שם)

³⁸ כיון שלמעם השני הנ"ל כיון שהוא תבואה של ישראל נוהג בו חדש אף בחו"ל וא"כ אין להקל בזה

³⁹ שו"ת אחיעזר ה"ב סי' לפ

⁴⁰ ציין הקודש ח"א סי' יז ועיין שו"ת בית הלוי ח"ג סי' נב שנסתפק בדבר, ועיין ציין הקודש שגם הר"ש מסלנט נסתפק.

⁴¹ שו"ת הר צבי ה"ב סי' ע

⁴² שו"ת אחיעזר יו"ד סי' לפ

⁴³ ובשו"ע הרב התיר רק במין במינו דהיינו שמבשל עכשיו אותו המין שבישל בו המאכל שהוא ספק חדש ומעמו משום דמין במינו אין צריך שישים אלא מדברי סופרים ואין להחמיר בסתם תבואה שאינה אלא חומרא בעלמא

⁴⁴ מ"ב שם ס"ק מח

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

ה. ערלה ... הלכה למשה ... ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר בחוצה לארץ יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט

עוד התבאר שם שערלה⁴⁵ אף על פי שהובת הקרקע היא נוהגת בכל מקום ובכל זמן⁴⁶, בין בשל עובד כוכבים בין בשל ישראל, אלא שבשל ארץ ישראל היא מן התורה שנאמר (ויקרא יט פסוק כג) וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְגו'. אבל איסור ערלה בחוצה לארץ הלכה למשה מסיני⁴⁷, ובהלכה נאסרה רק ודאי הערלה אבל בחוצה לארץ ספיקה⁴⁸ מותר⁴⁹.

כיצד, כרם⁵⁰ שיש בו נטיעות של ערלה, וענבים נמכרים חוצה לו, וספק אם באו מנטיעות הערלה או ממקום אחר, בארץ ישראל אסור ואפילו רוב הנטיעות בכרם אינם של ערלה. ובסוריא והיא ארצות שכבש דוד, מותר. והוא שלא ידע שהובאו מאותו הכרם. ובחול, מותר גם אם רוב הכרם ערלה, אפילו יודע שהובאו מאותו הכרם⁵¹, רק שלא יראה⁵² שנבצרו מנטיעות של ערלה. ואם קונה חוץ לכרם, אפילו

⁴⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד רצד ח ט רמב"ם פ"י מהל' מאכלות אסורות ה"י

⁴⁶ ואפילו בזמן הזה לא בטלה קדושת הארץ לענין ערלה ונוהג מדאורייתא. (חזו"א שביעית סי' ג ס"ק מ, ודלא כמנחת חינוך שם אות יא בשם הצ"ח, שבזמן הזה לדעת הרמב"ם אין איסורו מן התורה אלא רק הלכה למשה מסיני. ועיין ערוך השולחן שם סעי' י.)

⁴⁷ ועיין רש"י ד"ה ערלה בחול ברכות לו א' דערלה בחול מדברי סופרים. ולכאורה פלוגתא הוא בקידושין לח ב', דלחד מ"ד הוה הלמ"מ. ואפשר דרש"י ס"ל דהלמ"מ נמי איקרי ד"ס, דאפי' דבר הנלמד ב"ג מידות איקרי ד"ס ועיין דרישה ריש סי' רצד.

⁴⁸ ואפילו אם אתחזיק איסורא או בספק ספיקא לחומרא או בספק קבוע או רוב לאיסור מותר. (דרך אמונה בפתיחה להל' ערלה בשם האחרונים.)

⁴⁹ ובפירוש אמרו זכרונם לברכה [קידושין ל"ט ע"א] בענין הערלה כי כך נאמרה עליה ההלכה למשה מסיני, ודאה אסור ספיקה מותר, כלומר שאין ענין איסורה כמו שאר איסורין שבתורה, שכל זמן שיתחדש עלינו ספק בדבר שהוא אסור מן התורה יש לנו לאסור אותו מספק, דקיימא לן ספק איסור דאורייתא אסור, וכמו כן ביארנו עם הפירושים הטובים, שספק הלכה למשה מסיני לחומרא, ובענין איסור ערלה קיבלנו כי בפירוש נאמר למשה שיהא ספיקא מותר. (חינוך מצוה רמז). (ועיין פמ"ג פתיחה כוללת ח"א אות י"ב, דיש מחלוקת אי אזלינן לקולא או לחומרא בספק הלכה למשה מסיני. ועיין שיירי כנה"ג בהגהות ב"י אות כ"ג ובתורת השלמים בקונ' הספיקות, ועיין שד"ח מע' ב' כלל מ', ועיין פמ"ג בפתיחה להל' שחיטה שהביא מחל' המנחת יעקב והטור אי אמרי' בהלמ"מ ספיקו לקולא, ועיין שכתב דמחל' זו דווקא בדין היוצא מהלמ"מ אבל אי אתי הלמ"מ לפירושי קרא כגון הלמ"מ דהל' שחיטה, לכו"ע אמרי' ספיקו לחומרא כגון שהייה חלדה וכו' בשחיטה וכו"ב דאז ספיקו לחומרא.)

⁵⁰ רמב"ם שם ה"א, שו"ע שם סעי' ט

⁵¹ ועיין חזו"א ערלה סי' יא ס"ק א ב ג ד ו, שאפילו ראינו שלקט מהערלה כיון שאפשר לומר שאלו שמוכר או נותן עבשיו אינם אותם שלקט אע"ג שאפשר לברר מותר. ועיין שכתב שלדעת הרמב"ם והשו"ע אפילו כל הכרם הוא ערלה ומוכר חוץ לכרם, מותר בחול ובסוריא כיון דתלינן שבא מרובא דעלמא. (אמנם עיין בבאור הגר"א כאן שכל שרואהו בוצר ולוקט אפילו אם יכול להיות שמה שמוכר אחרים הם אסור.)

⁵² ועיין בב"י דדעת רש"י שכל שליקטו עכו"ם כל זמן שלא ליקטו ישראל מותר.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

אם כולו ערלה מותר, כיון שיכול להיות שאינם מהפירות שבתוך הכרם אלא אחרים הם⁵³, אבל בתוך הכרם אסור⁵⁴.

וכיון שכן הוא, שאין איסור ערלה בחו"ל חל כלל בספיא, ישראל שיש לו אילן של ערלה בגינתו ובא חבירו ואכל ממנו, אינו נזקק להודיעו כלל שהוא ערלה⁵⁵.

ו. כלאים ... כרם הנטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בארץ

אסור בסוריא מותר בחוצה לארץ יורד ולוקט ובלבד

שלא ילקוט ביד

הזורע שני⁵⁶ מיני זרעים או שני מיני ירקות או שני מיני קטניות או זרע וירק או קטנית וירק כאחד בארץ ישראל⁵⁷ משנתן הזרע באדמה אע"פ שלא היפה

⁵³ ועיין בב"י שדעת הר"ן שבכהאי גוונא אסור, דאזלינן בתר קרוב ותלינן שהפירות הם מן הכרם.

⁵⁴ ערוך השולחן שם סעי' יב טז

⁵⁵ חינוך מצוה רמו ובענין זה מצאנו בנמרא שאמרו זכרונם לברכה, ספק לי ואנא איכול, כלומר שכל זמן שלא ידע האדם בודאי שהיא ערלה שרי ליה למיכל מיניה. (שם). אמנם עיין בב"י שם שכתב שדין זה הוא רק לדעות הסוברות שערלה בחו"ל דרבנן, והביא ראיה ממה שהשמיט הרמב"ם דין זה. ועיין בערוך השולחן שם ס"ק טו שדעתו שדין זה גם לסוברים שבהו"ל הוי הלכה למשה מסיני, רק הרמב"ם השמיטו כיון שלמסור הלכה זו לרבים יש לחוש שיבואו לעשות ממנו חוכא ואיטולא ולהתיר גם במקום שהלוקט יודע שהוא ודאי ערלה. ועיין מנחת חינוך שם אות יד וז"ל: "והנה הרב המחבר סובר בפירושו דהיא הלכה למשה מסיני, ומ"מ במה שסובר דמותר לספוקי, כי כך נאמרה הלכה, וכן כתוב בר"ן בקידושין שם. והנה לשון הרב המחבר דאם אחד אוכל אין חבירו נזקק להודיע לו, נראה מזה דדוקא בכי האי גוונא, אבל להאכיל בידים לחבירו שאינו יודע אסור. וכן נראה מדברי רש"י ז"ל קידושין ל"ט ע"א גבי ספק לי, ע"ש. אבל מדברי הר"ן שם נראה דאף להאכילו בידים שרי, שכתב דבכל האיסורים עוברים על לפני עור וכו' וכאן מותר, וכן הוא בשלמי גבורים [סוכה י"ז ע"א מדפי הר"ף אות ב'] הובא במגן אברהם הלכות לולב סי' תרמ"ט [ס"ק כ'] שכתב דאתרוג של ערלה בחוץ לארץ יוצאין בו כיון דמותר להאכילו לחבירו, וכן הוא בשלמי גבורים כאן בקידושין [ט"ז ע"א מדפי הר"ף אות ג']. ולא אוכל להבין דין זה כיון דערלה בחוץ לארץ הלכה למשה מסיני ואסורה בהנאה, א"כ היאך יכול להאכילו לחבירו דזה הוי הנאה, דהא מכירה ונתינה באיסור הנאה הוא אסור מן התורה, דמיניה ילפינן [בפסחים כ"א ע"ב] היתר הנאה תתננה ואכלה או מכור. אחר זמן הראו לי בספר שב שמעתתא [שמעתתא א' פרק שני] שהקשה כן, יעויין שם. וגם מבואר בקידושין ז' ע"א דאם נותן לאדם חשוב הוי הנאה פרושה, ועי"ש בר"ן [ג' ע"א מדפי הר"ף ד"ה תן מנה] דאף אם נותן לאדם שאינו חשוב הוי הנאה [אלא] דאינו שוה פרושה, על כן אינו מבין דין זה. והנה לשיטת הר"מ שהשמיט דין זה, או אף לשיטת הרב המחבר דרק אינו מחוייב להפרישו אבל בידים אסור להאכילו דהוא אסור בהנאה, אינו יוצא ידי חובה באתרוג של ערלה, וכן הוא במגן אברהם שם".

⁵⁶ רמב"ם כלאים פ"א ה"א חזו"א כלאים סי' א ס"ק יב יד סי' ב ס"ק ד

⁵⁷ ואפילו בזמן הזה אסור מדאורייתא לדעת הרמב"ם שפסק בה' תרומות פ"א ה"ה שקידשה לעתיד לבוא ועיין חזו"א כלאים סי' א ס"ק א ומנ"ח רמה אות יד (ואינו בתרומות ומעשרות שלרמב"ם בזמנ"ז הוי דרבנן דשם ילפינן מחלה דבעינן ביאת כולכם) וחזו"א שביעית סי' ג ס"ק ט ועיין חזו"א דיני כלאים אות לא שהביא דעות החולקות על הרמב"ם וס"ל שאין קדושת א"י בזמן הזה וא"כ אין איסור כלאי זרעים דאורייתא בזמנ"ז ועיין חזו"א שביעית סי' ג ס"ק ו ד"ה והנה כל זה דאנן קיי"ל שקדושה ראשונה דיהושע לא במלה ועי"ש עוד לענין קדושתה לתרומות ומעשרות ועי"ש עוד ס"ק יג ובסי' ד ס"ק ה ובסי' ו ס"ק א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

בעפר⁵⁸ לוקה⁵⁹ שנאמר שדך לא תזרע כלאים. ואסור לזרוע כלאים לנכרי, בא"י אע"ג שהוא שדהו של נכרי⁶⁰ ואפילו בזמן הזה⁶¹.

מותר לישראל⁶² לזרוע כלאי זרעים בידו בחוזה לארץ⁶³, ואפילו לערב הזרעים לכתחלה ולזרען בחוזה לארץ או אחד בא"י ואחד בחו"ל⁶⁴ מותר, ודברים אלו דברי קבלה שקבלנו מרבתינו, שלא גזרו על כלאי זרעים בחו"ל אע"ג שאסורים מן התורה בא"י.

אולם זהו⁶⁵ רק בכלאי זרעים, אך בכלאי הכרם כלומר שזרוע חרצן של גפן עם זרע אחר, בחוזה לארץ, מותר⁶⁶ לזרוע בצד הגפנים⁶⁷ בתוך הכרם לכתחלה, אבל אסרו בחוזה לארץ לזרוע שני מיני ירק או תבואה עם החרצן במפולת יד, ויכול לומר⁶⁸ לתינוק נכרי⁶⁹ לזרוע לו בחוזה לארץ כדי שיכול למכרו לגוי קודם שישריש, או אם דעתו לעשות גדר ביניהן קודם שישרשו. אבל לקיימו כך אסור, ואם השריש בלא גדר אסור אף בהנאה⁷⁰, אבל לא יאמר לנכרי גדול שלא יתחלף בישראל. וי"א⁷¹ שלא התירו לומר לתינוק גוי בחו"ל, אלא בכשות שאינו אלא ספק כלאים, אבל בכלאים גמורים אסור

⁵⁸ ואע"ג שבפ"ב הי"א כתב הרמב"ם "הטומן אגודת לפת וענון וכיוצא בה תחת האילן אפילו תחת הגפן, אם היו מקצת העלין מגולין אינו חושש שהרי אינו רוצה בהשרשתן" היינו משום שאינו מתכוין לזריעה אבל אם מתכוין לזריעה אפילו אם אינו מכוסה כלל בעפר לוקה

⁵⁹ ודעת רש"י שבת פד ע"ב ובכורות נד ע"א דכלאי זרעים דרבנו ולאן זה לא נאמר אל על הרכבת שני מינים אבל תוס' שם חלקו עליו וכן הסכמת הראשונים דלא כרש"י

⁶⁰ דקיי"ל אין קנין לגוי להפקיע מקדושת א"י (חזו"א שביעית סי' ו ס"ק יא)

⁶¹ ומותר לומר לנכרי לזרוע בשדה הנכרי כלאי זרעים אם הזרעים של נכרי, לצורך ישראל אבל לא יתן לו הישראל זרעים משלו (שם ה"ג ביאור הגר"א סי' רצו (השני) ס"ק ג) וי"א שכה"ג אסור אבל מותר לומר לגוי לזרוע בשדה הגוי לצורך הגוי (ט"ז שם ס"ק א ומרכבת המשנה שם)

⁶² רמב"ם שם וש"ע ונו"כ יו"ד רצו סט

⁶³ דכיון שכלאי זרעים לא נאסרים באכילה והנאה לא גזרו בהם בחו"ל (חזו"א דיני כלאים אות לא)

⁶⁴ דרך אמונה שם ס"ק ד מגמ' בב"ק נה ע"א ותוס' שם

⁶⁵ רמב"ם הלכות כלאים פרק ח הלכה יג

⁶⁶ ועי' בברכי יוסף דמ"מ אין ראוי לעשות כן

⁶⁷ אבל על גבי הגפנים אסור דהוי הרכבה כנ"ל פ"ו ה"ז כ"ב הכ"מ וזה נכון לרוב הראשונים שמפרשים שם טעם האיסור משום הרכבה והכי קי"ל אבל לפי מה שביארנו שם דעת רבנו והגר"א שהאיסור שם אינו משום הרכבה רק משום שמסכך הירק ע"ג הגפן צ"ל דמש"כ כאן בצד הגפנים אין כוונתו לאפוקי ע"ג הגפן רק לאפוקי אם זרע עם החרצן במפולת יד וכדמסיק

⁶⁸ ביאור הגר"א שם

⁶⁹ אבל לא לתינוק ישראל שיבא להתרגל לזרוע כלאים

⁷⁰ כמ"ש רבנו בסמוך הי"ד [לפ"ד הר"ן והכ"מ שיתבאר שם וגם אסור לקיים כנ"ל פ"ה סקמ"ז] חזו"א סי' א' סק"ג וכמ"ש כ"מ ובסי' ב' סק"א.

⁷¹ רא"ש בה' כלאים אות ג' ורמב"ן ור"ן וריטב"א בשבת קל"ט וכ"ה בס' הגדפס בשם חי' הר"ן על שבת

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

לומר אפי' לגוי קטן שיזרע לו בחו"ל, שאמירה לגוי אסור בכל האיסורים, ואפי' באיסורין דרבנן.⁷²

וכלאים⁷³ שנאסרו בחו"ל אינו אלא שיראה אותו לוקט ומוכר, אבל ספיקו מותר בחו"ל, אפי' קונה מירק הנמכר על יד כרם שכולו כלאים, ואפי' ראוהו להמוכר מלקט עכשיו מהכלאים כ"ז שלא ראהו שמוכר אלו שליקט תלינן לקולא שאחרים הם ומותר ואפי' יכול לברר א"צ לברר, ויש מחמירין בראהו מלקט.

אבל בסוריא לא מקילינן בראהו יוצא מהכרם או במוכר בתוך הכרם אבל אם לא ראהו יוצא מהכרם אף שמוכר סמוך לכרם מותר בסוריא שהולכים רובא דעלמא.

ובא"י מחמירינן גם בזה.

זכרם שהוא ספק כלאים מותר גם בסוריא ואפי' ללקוט ביד מותר אבל בא"י אסור.⁷⁴

⁷² וכן הסכים הגר"א

⁷³ מבואר בחו"א ערלה סי' י"א סק"א ב' ג' ד' ו'

⁷⁴ ודעת הר"ן שאם אין בכרם אלא איסור ונמכרין פירות על פתח הגן אף בחו"ל אסור דאזלי בתר קרוב ואם יש בכרם היתר ואיסור אם הפירות נמכרין הוציא לו מותר אף בסוריא ואם נמכרין בתוכו אסור בסוריא ומותר בחו"ל ואפי' אם רואהו לוקט ואין מדקדק לראות אם מההיתר או מהאיסור מותר בחו"ל. וי"א [הוא דעת רש"י] דבחו"ל מותר אפי' אם לוקט הגוי ודאי איסור כ"ז שהישראל לא ליקט ביד אבל אם הישראל ליקט ביד אסור לכל ישראל וכן אם הפרדס של ישראל אפי' ליקט ע"י גוי אסור